Cort discours op de ghelegentheyt vanden ieghenwoordighen Nederlantschen Crijch / ende vant eenich middel omme den seluen bequamelijck ter neder te legghen.

Ghedruckt / Anno M. D. LXXXVII.

Cort discours op de gheleghentheyt van den jeghenwoordighen Nederlantschen Crijch / ende vant eenich middel omme den seluen bequamelijck ter neder te legghen.

Aer het iugement van alle luyden
van verstande / woordt ghehouden voor een
seker ende ghewisse saecke / dat d'Oorloghe
hier te lande niet en can cesserē noch gheepnt
wordē/so lange als die Coninck van Spaen-
gien blijft paisibel possesseur vandē Conine-
rijcke van Portugael/met de Indien Orien-
tael/vande selue croone dependerende/ eent-
samentlijck vande westersche Indien/ waer
door hy so machtich is/ van gelt eñ goet/dat
hy d'Oorloge hier te lande sal blijuen conti-
nueren/niet jegēstaende alle d'assistentie die
wy herwaerts-ouer vande Coninginne van
Enghelant souden mogen verwachten / oft
by haere Mt. ons ghedaen worden/also zijn voornemen namentlijck is(als
de vyant hem daghelijcx vanteert)ons mette voorseyde Coninginne tsamen
te verdueren / denckende ende hopende dat de selue Coninginne ten lesten
moede sal worden in desen Crijch alle Jaer twee oft drie milionen gouts te
consumeren/ als haere Mt. wel nootelijck waer te doene/ willende dē vyant
Oorloghe offencijff aendoen sulcx als dat behoort. Den vyandt is rechte-
voort ons meester te velde/bysonder door zijn Cauaillerie / eñ wanneer hy
verstaen sal/ dat wy met assistentie vande Mt. van Engelant meerder fort-
se te velde willen brenghen/als wy tot noch toe ghedaen hebben/sal ontwij-
felijck van zijnder zijde/ soo in Hoochduytslandt / Lorepnen/ int landt van
Ludick ende elders oock meer volcx doen opnemen/soo te voet als te paer-
de (alsmen verstaet dat hy rechtevoort daer ouer doende is) omme altijt het
velt te moghen houden / alsoo hem gheen volck en sal ontbreken / so langhe
als hy gelt heeft te gheuen / ende hy soo machtich blijft als hy jegenwoorde-
lijck is. Ende oock soo wanneer den vyandt hem te swack soude kennen
omme te velde te comen / oft dat hy eenigen veldtslach quame te verliesen /
sal hem apparentelijck wederomme vertrecken in zijne Steden / naement-
lijck die hy soude pretenderen te houden/ latende ons het velt totter tijt toe
dat hy wederomme nieuwe fortsen ghemaeckt soude moghen hebben.
Eenighe laten hun voorstaen/dat wy wesende eens meesters vanden velde/
in seer corten tijdt tgantsche landt byden vyandt gheoccupeert/wederomme
tot ons souden moghen reduceren / oft immers tlant in sulken benautheyt

bringhen/dattet van selfs hem soude moeten opgheuen / sonderlinghe door den honger / maer de selue persoonen considereren seer weynich / dat den vyandt besonder inde steden daer hy Garnisoen heeft/die vele ende menich-fuldich zijn/ altijt sal sien soo veel prouisie te hebben / als tot onderhout van zijn Cryschvolck van doen is/ al souden alle die Borgers van honger moeten vergaen. Men siet oock by experientie / dat die Steden die geen garnisoen inne en hebben/ als Brugghe/Nimmegen/t'Sertogenbosch en diergelijcke / die welcke nochtans bittere armoede ende broodthonger lijden ende seer lange gheleden hebben/geen semblant ter werelt en toonen omme haer ouer dese zyde te begeuen / principalijck ouermidts die groote partyschap int feyt vande Religie/ ende datse altydt voor ooghen ende in vreese hebben die groote macht vanden voorseydē Coninck van Spaignien.

Ende oock het gantsche landt af te loopen zijnde meester vanden velde/ en is niet soo licht omme doen als sommighe wel meynen / ouermidts die meenichfuldighe starcke steden daer den vyant zijn Garnisoen is hebbēde/ waer door niet doenlijck noch gheraden en is/met menichte van volck diep int lant te trecken / ouermidts die victualie niet en can volghen / soo wanneermen eenighe steden achter rugghe laet/die welcke namētlyck met garnisoenen beset zijn/ eñ met weynich volcx is oock in dierghelijcke saken luttel wt te rechten . Men heeft oock ghesien dat den vyandt/ die nochtans so veel Jaren lanck Meester vanden velde gheweest is / niet en heeft opt diep int landt eenighe groote tochten ghedaen/ latende steden achter rugghe/ die met onse Garnisoenen besedt waren/ dan heeft d'een Stadt voor eñ dander naer moeten beleggheu.

Oock peys te maken metten voorsz Coninck van Spaignien/ ouermidts diuersche redenen hier te lanck om verhaelen/ en is geensins doenlijck noch gheraden / besonder soo langhe oft ter wijle hy soo groot ende machtich is/ waer door (onder correctie) noodich waer een andere resolutie te nemen int feyt vander Oorloghe / als te weten datmen de selue sal sien te dringhen op Spaignien/volghende daerinne het exempel vande Romeynen / die welcke vandē lanckduerigen crijch die Hannibal hen was aendoende/ niet eer ontslaghen en hebben connen worden / dan naer dien dat sy heure steden ende frontieren eerst wel beset hebbende / die van Cartago den crijch gingen aen doen door den vermaerden Schipio in haer eyghen landt, Ende nu omme den crijch op Spaignien te moghen drijuen/daer toe en can gheen beter oft bequamer middel wesen / dan dat Don Antonio veriaecht Coninck van Portugael / worde gheassisteert by die Mt. van Enghelant/ eñ die van herwaerts ouer/omme zijn voorseyde Coninckrijcke daer wt hy t'onrechte verdreuen is/ wederomme te moghen recouureren / waer door die voorsz. Coninck van Spaignien aldaer so vele te doen sal crijghen/ dat hy ontwijfelijckē den crijch hier te lande sal moeten laten varen. Alsoo die Portugaloisen oude ende natuerlijcke vyandē van Spaingiaerden oft Castilianen/anders nergens nae en wachten / dan dat de voorseyde Coninck Don Antonio met een goede macht int lant soude moghen comen/ om altsamen te reuolteren / ende die wapenen aen te nemen tegens den voorsz. Coninc van Spaingien/

besonder

besonder ooc omme hen te vengeren vande oultragien ende tyrannye die dẽ Spaingiaerden eenige iaren herwaerts aldaer hebben aenghericht. Sulcx dat de voorsz Coninck Don Antonio comende met eenige tamelijcke macht van viij. oft x. duysent mannen aent lant/ hy eer een maent tyts wel xxv. oft xxx. duysent mannen starck sal wesen/ door die Portugaloisen die van allen plaetsen hem sullen toe vallen/ waer door de voorsz Coninck Don Antonio in corten tyt/ niet alleene zijn Coninckrycke van Portugael wederomme sal mogen recouureren/ maer sal daerenbouen metter macht in Spaingnien mogen vallen/ ende een groote partye van Spaeingien innemen/ al eer die Coninck van Spaeingien bequame macht byden anderen sal moghen hebben om sulcx te beletten/ naementlijck by faulte van gheoeffende Soldaten daer af hy in Spaeingien jeghenwoordich seer onuersien is/ ende met nieu opghenomen volck/ sulcx te willen wtrechten/ is een saecke die niet en mach bestaen/ ghemerckt den Spaeingiaert nieu op ghenomen (bysonder in zijn eygen landt) gantschelyck geen Soldaet en is/ ghelyck dat wel heeft ghebleken inde leste Oorloge van Granade int Jaer 1570. opghecomen/ als wanneer die Coninc van Spaeingien dede op nemen meest by bedwanck inde tsestich duysent Spaeingiaerden die byde Moriskens meest werden so verslagẽ als andersins verstroept eñ verloopẽ/ sulcx dat die Coninc vã Spaeingien ten lesten ettelycke van zijn oude garnisoenen wt Italien moeste ontbieden/ waer mede hy noch de voorsz Moriskens niet gantschelyck en conde dwinghen/ dan bedrooch de selue met eenen valschen gheueynsden peys. Oock als die Coninc van Spaeingien tvoorseyde Coninckrijcke van Portugael heeft gheoccupeert gehadt/ hadde hy een heyr van xxv. oft xxvj. duysent mannen/ soo Spaingiaerden/ Italianen eñ Hoochduytschen/ meest al oude Soldaten/ om de welcke te vergaderẽ/ hy wel meer als een Jaer tijts besich was gheweest/ onder tdexel van eenich exployt te willen doen op Barbaryen/ hebbende oock door middel vande Gouuerneurs die byden Coninck Henricum ghestelt waren/ die welcke hy met gelt hadde omghetocht/ allen het principael Gheschut/ Wapenen en ammonitie van Oorloge rorts te voren wt Portugael weten te trecken/ onder tdexsel van tvoorsz gheueynst exployt van Barbaryen/ sulcx dat de voorseyde Coninck Don Antonio/ die eerste Coninck worde ghecoren naer dien de Coninck van Spaeingnien alreede met zijn heyr in Portugael was ghecomen/ ende ettelijcke steden hadde inghenomen/ gheenen tijdt en hadde om in alles te versien/ ende sonderlinghe om eenich eruaren Crijsch-volck van buyten te ontbieden/ sulcx dat de voorsz Don Antonio meer ouerloopen ende verrascht als verwonnen is gheweest.

Men heeft ghesien met hoe cleynen middel ofte assistentie mijn Heer den Prince van Orangen hoochloflijcker memorie/ veriaecht zijnde wederomme alhier int lant is ghecomen/ alleenlijck door den haet den welcken dingeseten vanden lande waren dragende iegens die Spaengiaerden/ so ouermits die sware exactien die sy aldaer wilden voorts stellen als omme haer rigoreus eñ tyrannich gouuernement. Men heeft daer na oock ghesien int Jaer 1576, dat die van Brabant/ Vlaenderen/ Henegouwe/ Artoys ende

anders

andere doen tertijt vereenichde Prouintien / moede wesende vant gouuer-
nement ende insolentien der voorsz Spaengiaerdẽ / hebben opgestaen ende
de wapenen aengenomen tegens de selue Spaengiaerden ende heure adhe-
renten / sonder eenige assistentie te hebben van eenigen wtlantschen Prince /
hebbende nochtans die Co. van Spaengien doen ter tijdt in soldije binnen
de selue landen meer als xxx. M. mannen soo Spaengiaerden / Italianen /
Hoochduytschen eñ Walen / die oock alomme meesters waren vande prin-
cipale sterche steden ende Casteelen / wat salmen dan hebben te verwachten
vande Portugaloysen / siende haren natuerlijcken Heer ende Coninck den
welcken sy ghehuldt hebben (na soo lanckduerighe ballinckschap) met een
heerlijcke macht wederomme int landt comen / versekert wesende vanden
vasten rugge van Engelant ende dese landen / ghelijck oock moet verstaen
worden / dat diuersche schipluydẽ seer onlancx wt Portugael tot Enckhuy-
sen aengecomẽ / verclaren eendrachtelijc dat die Portugaloysen int generael
bouen maten seer gheanimeert ende verblijt zijn / door die heerlijcke exploy-
ten vanden wijtuermaerden Sr. Francoys Draeck / verhopende dat die
voorsz Co. Don Antonio daer door met eenighe macht sal haest int lant co-
men / omme henlieden t'ontlasten vant Jock der voorsz Spaengiaerden /
d'welck sy qualijcken langer connen verdraghen.

Dient oock alhier verhaelt tot confirmatie van tgeene hier voren wort
geseyt / nopende d'affectie vande Portugaloisen tot den voorseyden Coninck
Don Antonio / een notabel exempel / d'welck ghebeurt is ten tijde dat die
voorsz Sr. Francoys Draeck met zijn armade treckende lestmael naer
Indiẽ arriueerde tot Bayone in Galitien / als wanneer die Portugailoisen
vande naestliggende Prouintie gheheeten entre Duero et Minho / verstaen
hebbẽde door ẽẽ valsche nieumare die door tlant liep / dat die voorsz Coninc
Don Antonio quam inde selue armade / waeren opte beenen wel tot iiij. oft
v. duysent Mannen / soo te voete als te paerde / die hem quamen presenteren
tot omtrent die voorsz Stadt van Bayone / meynende den voorsz Coninck
Don Antonio aldaer te ontfangen / dan siende dat sy bedroghen waren / zijn
altsamen met schaemte wederomme nae huys ghetoghen / dan die Coninck
van Spaeingien sulcx verstaen hebbende / heeft die principaelste hoofden
eñ autheurs vande voorsz vergaderinghe naemaels tot 40. oft 50. toe doen
apprehenderen ende om hals brengen. Jnder voegen / dat vant succes van
dese sake (nae alle menschelijck discours) niet met allen en staet te twij-
felen / mogende de voorsz Coninck Don Antonio met tamelijcke macht van
volck eens aen tlant comen / daer inne ooc geen swaricheyt en staet te ma-
ken / midts die menichfuldighe bequame Hauenen in Portugael wesende /
daermen lichtelijck can aen comen / hebbende ouer sulcx hare Mt. van En-
gelandt dese saecke wel inne siende / eñ compassie hebbende met den goeden
verdreuen Coninck / haer gheresolueert den seluen alle moghelijcke assisten-
tie te doen / ghelijck de selue hare Mt. omme dese sake te prepareren / eñ den
Coninck van Spaeignien die macht vander Zee te benemen / ouer ettelijc-
ke maenden sekere gheweldighe Armaede nae de Custen van Spaeingien
heeft ghesonden / onder het beuel vanden voorsz Sr. Francoys Draeck /
die

die welcke alreede heeft wtgerecht tghene eenen jeghelijcken is kennelijck/
heeft oock voorts hare voorsz Mt. van Enghelandt / midtsgaders zijn
Excell. van mijn Heere den Graue van Leycester / onlancx aen mijn Hee-
ren die Staten van herwaertsouer seer eernstlijck versocht/dat de selue ins-
ghelijcx den voorseyden Coninck Don Antonio souden willen assisteren
met eenighe macht ende Schepen ten Oorloghe / alleenelijck voor den tijt
van iiij.maenden. Welcken volghende/ hebben die voorseyde Heeren Sta-
ten zijn Mt.ghearcordeert tot coste vande Landen negen groote Schepen/
behoorlijck versien van Boots-volck/amonitie/ victuaille ende diergelijcke
voor den voorsz tydt van vier maenden. Dan also bouen die voorseyde ge-
prouideerde Schepen noodich is te becomen eenighe tamelijcke Prouisie
van gereede penningen/omme eenich volck van Oorloghe te lichten/om op
de voorsz schepē te stellen/eñ in Portugael opt Landt te gebruycken/ midtl-
gaders tot prouisie van allerhande wapenē omme die Portugaloisen te ar-
merē amonitie van oorloge eñ diergelijcke sakē te copē/ ten eynde dē voorsz
aenslach des te sekerder mach toegaē/tot groote verlichtinge eñ versekerin-
ghe/niet alleē van dese gevnieerde Prouintiē/ maer die gantsche Nederlan-
den. So wiltmen verhopen dat een jeghelijck wel gheaffectioneerde totten
Vaderlande / hem hierinne nae zijn vermoghen gaerne sal quijten / midts
assisterende zijn Mt.by forme van leeninghe met eenighe cleyne somme van
penninghen / alsoo veel cleyne parceelen tsamen gheuoucht een groot sullen
maken/eñ sal tselue een jeghelijck luttel comen te schaden/ in respecte vande
groote weldaet/ dwelcke het landt int generael daer door sal comen te ghe-
nieten/bouen die eere die welcke d'inghesetenen van dese Landen door dese
assistentie sullen behalen by alle Princen/Potentaten eñ Republijcken van-
der Christenheyt / die welcke soo seer admireren eñ ghenoch in vreese heb-
ben de groote macht des voorsz Coninck van Spaeingien / die sy lieuer ge-
broken ende ghecrenckt saghen / ghelijck dat met dit cleyn middel euident-
lijck can gheschieden. Alsoo die voorseyde Coninck Don Antonio hebben-
de Hauenē in Portugael aldaer so machtich ter Zee sal wesen/door het mid-
del principalijck vande Schepen van Enghelandt ende die van herwaerts-
ouer/ dat hy den voorsz Coninck van Spaeingien gantschelijck wt die Zee
sal moghen houden / ende alsoo die Indiaensche vaert hem afhendich ofte
emmers gheheel infructueulx maken / daer inne (als notoir is) consisteert
alle zijn macht eñ rijckdō/bouen dien dat wesende die voorsz Coninck Don
Antonio in Portugael die Nauigatie aldaer voor dese landen sal geheel open
ende vry wesen / sonder datmen voortaen meer sal deruen vreesen eenich
arrestement van schepē/waer door die traffique van dese landē wederomme
sal comen te floreren/ eñ sal Spaeingien in hem seluen ten lesten geconsum-
meert moeten worden / alsoo oock die van herwaerts-ouer die traffique op
Spaeingien seer wel mogen ontbeeren / hebbende die Nauigatie van Por-
tugael vry ende open.

Het verlies vande stadt Sluys / sal ontwijfelijcken vele persoonen wel
gheaffectioneerde totten vaderlande / seer verslagen ende gediscourageert
hebben/ dan daeromme en moetmen niet te seer verflauwen ofte den moet

verloren

verloren geven/ bysonder door dit schoon middel nu voor handen wesende/ waer door ontwijfelijcken door Godts ghenade den crijch alhier eer langen tijt sal moeten cesseren / den welcken even wel niet ghecesseert en soude hebben al hadden wy die voorsz stadt Sluys maghen behouden / ghemerct dat desen crijch niet en bestaet in een stadt oft twee te winnen oft te verliesen/ dan bestaet daer inne alleenlijck dat den selven worde ghediverteert ende ghedreven op Spaengien by den middel hier voor verhaelt.

In summa dese sake is van sulcken aensien eñ ghewichte / dat een jeghelijck herwaerts-over van wat conditie oft qualiteyt hy zy/ daer toe behoort een weynich te contribueren / jegelijck nae zijn macht/ op hope van daer di[e] middel van desen ellendighen Crijch eñ menichfuldighe sware exactien eens ontslagen te moghen wesen/ waertoe des te meer een jeghelijck ghemoveert behoort te worden/ wt dien tgene tot deser sake ghecontribueert sal worden (als voorsz is) alleenlijck gheleent gelt sal wesen / dwelck zyne Mt. beloeft te restitueren eenen jegelycken ten lancxten binnen acht maenden / ende sal namentlijck tot versekerheyt van dien die tweede sone van zijne voorsz Maiesteyt hier te lande in ostagie blijven / tot een merckelijck teycken dat zijne Mt. desen aenslach voor gewis is houdende / als den selven oock voor ghewis (nae menschelijck discours) ghehouden moet worden / soo door het goet beginsel dwelck alreede gehadt heeft die voorsz Sr. Francois Drake eñ het ghewelt dwelck wederomme van nieus tot dien fine in Enghelandt veerdich wordt gemaeckt/ als oock door die goede affectie der Portugaloysen totten voorsz Coninck Don Antonio/ daer af niemant en can twijfelen.

Op welcke clare ende pregnante redenen alle goede patriotten sal ghelieven te letten sulcx als dat behoort / ende die volgende doen tot voorderinghe deser rechtvaerdighe ende nootelijcke sake tghene God die Heere henlieden int herte sal seynden / bedenckende oock dattet een goet Christelijck werck is/ eenen verdruckten ende verdreven Prince t'assisteren/ ten eynde hy tot zijn rechte sake mach comen / daer toe Godt die Heere zijn genade eñ segen wil verleenen.

Tandem bona causa triumphat.

